

Múlt, jelen és jövő bibliográfusai – az olvasók partnerei

Ez év júliusában a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) szegedi vándorgyűlése kis plenáris ülésének egyik – azért kategorikusan ki nem mondott – sugallata arra utalt, hogy a világháló (*google.com*) átvenni látszik a katalógusok, bibliográfiai szolgáltatások, adatbázisok szerepét...? A Bibliográfiai Szekció szakmai programjának levezető elnöke pedig bevezetőjében azt hangsúlyozta, hogy bármilyen keresés során, legyen az tudományos kutatás avagy napi referenzkérdés megválaszolása, a *google-search* döntően a nagykönyvtárak katalógusait kínálja fel válaszul! A gondosan, precízen, szorgos munkával szerkesztett katalógusok, bibliográfiák megbízható adatait!

Nem véletlen tehát az ideai vándorgyűlésen az *együttműködés* tematikájának hangsúlyozása, hiszen a modern, keresőmotoros információszolgáltatás sem ad releváns választ a kérdésre, ha nincs minőségi alap, amiből merítkezhet.

Adatszolgáltatás és a statisztika műhelyei volt a témája az első előadásnak, amelyet *Könyvtárak és olvasási, könyvtárhasználati szokások 50 év távlatában a KSH adatai alapján* címmel Nemes Erzsébet (KSH Könyvtár és Levéltár) és Bárdosi Mónika doktorandus (KSH) prezentált. Előadásuk rövid történeti bevezető után felvilágosította az elmúlt ötven év könyvtárhasználati és olvasási szokásainak változásait, a hivatalos könyvtári statisztika adataival alátámasztva. A könyvtárak négy alapvető forgalmi mutatójának felhasználásával, mint a könyvtárak száma, a könyvtárak könyvállománya, a beiratkozott olvasók száma, a kölcsönzött könyvtári egységek száma, valamint az életmódban, olvasási szokásainkban megmutatkozó változásokat alátámasztó adatok segítségével kívánták felvázolni a tendenciákat. Az elmúlt ötven év alatt megnőtt a szabadon felhasználható idő, amit sajnós nem olvasással töltünk. Az olvasásra fordított idő a felére

csökkent. Új kiugró szabadidős tevékenység az internethasználat, és stabilan tartja magát a televíziózás. A könyvtárak száma csökkent, az utóbbi időkből a számuk nem változik szignifikánsan. A könyvkiadásban ugyan az utóbbi évtizedben nőtt a művek, a féleségek száma, de lényegesen csökkent a kiadott példányszám, s a nyolcvanas, kilencvenes évek fordulója példányszámának immár csak töredéke. A könyvtárak iránti változatlan igényt jelzi, hogy a változások ellenére is csak kisebb mértékű visszaesés tapasztalható az utóbbi években a beiratkozott olvasók, a kölcsönzések és a kölcsönzők számában. A könyvtáraknak is nagy szükségük van a jól használható adatokra a valós állapotok megismeréséhez, illetve a stratégiai tervekben megfogalmazott jövőkép kialakításához. Röviden szót ejtettek a statisztikai adatszolgáltatás mikéntjéről, a 2001 előtti és utáni adatminőségről és a „primer” adatokat felhasználó statisztikai és szociológiai műhelyekről is.

A Bibliográfiai Szekció igyekszik minden programjában a bibliográfia műhelykérdéseire, adott esetben a bibliográfiai feldolgozó munka napi gondjaira is sort keríteni. A legtöbb bibliográfus – amint azt helyszíni gyorsfelmérés is mutatta – napjainkra egyre gyakrabban találkozik elektronikus dokumentumokkal. Takács Margit doktorandus (Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár – DEENK) *Metaadatok és szerepük az elektronikus dokumentumok elérésében* című előadásában a téma korrekt áttekintését tűzte célul. Az elektronikus könyvtárak esetében az azonosítás, azonosíthatóság és a keresés, kereshetőség rendkívül komoly szereppel és jelentőséggel bír. Az elektronikus könyvtárakban a dokumentumok – többnyire – digitalizált formában jelennek meg. Ezért olyan adatokra van szükség, amelyek segítségével könnyebben azonosíthatjuk és kereshetjük ezeket az információkat. Az ilyen dokumentumoknak a leírására, azonosítására jöttek létre a metaadatok. Több metaadat-rendszer is kialakult, ezek közül mára talán a legelterjedtebb a Dublin Core (DC) lett, amelynek használatára már Magyarországon is találunk példát – úgymond...

Találkozzunk a könyvtárban!

Összefogás – könyvtári napok NAGY OLVASHAW

**Várjuk minél több könyvtár
regisztrációját a**

**<http://osszefogas.kjmk.hu>
honlapon!**

A bibliográfiák stratégiai kérdését *Dudás Anikó* (Pázmány Péter Katolikus Egyetem – PPKE) vetette fel nagy ívű előadásában *Névtetek, stratégiák, könyvtárak, partnerség – A tulajdonnév-állományok megosztásának kérdései* címmel. A könyvtári katalógusokon, on-line bibliográfiákon kívül több más szakterület adattárában is ugyanazok a nevek, ugyanazok a személyek, művek, események, helymegnevezések használatosak. Sok, egymástól elszigetelt, saját rendszerbe zárt névtér van körülöttünk, miközben fokozódó súllyal nehezednek ránk a globális integrációs elvárások, az on-line elektronikus dokumentumok leíró metaadatainak kezelési problémái. Adattárainkban a nevek keresőelemkévé való előléptetése nagy szakértelmet igénylő, a mai társadalom számára drága emberi munkával történik meg. A névelemek ugyanazt a funkciót töltik be az adattárakban: azonosítják az entitást, például a személyt, helyet, művet, intézményt, tájékoztatják a felhasználót a név viselőjéről. Ugyanakkor részt vesznek az információszerzésben: az információk visszakeresésében, összegyűjtésében, a találatok rendezett megjelenítésében, és a továbblépést is lehetővé teszik más információforrások felé. A felhasználó végső soron általuk jut el a keresett tudásnyalábhöz vagy a dokumentumhoz. A különféle adatbázisok, elektronikus archívumok, webes lexikonok és más közgyűjteményi és közszolgálati adattárak közötti átjárhatóság megteremtését a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) korábbi koncepciója és stratégiája a tulajdonnevek összefűzésén keresztül vetette fel. A w2-es technológia a mostanáig megszokott zárt – szakértői – együttműködésen túl a nyílt – akár laikus felhasználóknak is hozzáférhető – partneri munkára ad lehetőséget. A világon több olyan kezdeménye-

zés is folyamatban van, amely a megosztott, közösen és többcélúan felhasználható névterek összekapcsolását, egyesítését célozza meg. A névterek kérdése megjelenik a szemantikus web víziójában.

Egyszerűen megoldható-e a felhasználói igény felől jelentkező „*legyen egyszerű*” követelés, milyen feltételei vannak a korszerű bibliográfiai információszerzésnek, kiléphetnek-e névadataink könyvtáraink világából – a remekbe szabott előadás ezekre a kérdésekre kereste a választ, briliáns előadói bravúrral honosítva a *névtér* és *tudásnyaláb* fogalmakat is.

Nagykanizsán 2003-ban vetette fel első ízben *Nagy Anikó* (az MKE főtitkára, akkor még a Bibliográfiai Szekció elnökeként), milyen érdekes is lehetne egy olyan program – vándorgyűlésen vagy bármilyen rendezvényen – ahol a könyvtárosok irodalmi olvasmány-élményeikről mesélhetnének... A gondolat hamarosan felcsigázta kollégáink fantáziáját, akik készséggel osztották meg mindazt az örömet, izgalmat és szépséget, amelyet egy-egy könyv olvasása mindannyiunknak jelenthet. A Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál már 2004-től biztosított fórumot az olvasó könyvtárosok számára, vándorgyűlésen pedig először Gödöllőn (2005) *Berke Barnabásné* tartott színes élménybeszámolót *Rakovszky Zsuzsa* A kígyó árnyéka című regényéről. A Bibliográfiai Szekció immár tradicionális sorozata ezúttal spiritus rektorát, Nagy Anikót kérte fel, aki *1957 emlékezete* címmel *Csics Gyula* és *Kovács János* naplóját elemezte, a két társkiadványt, amely 2006-ban jelent meg az 1956-os Intézet, illetve *Kieselbach Tamás* kiadásában. A két tizenéves kisfiú a forradalom lánglelkű napjaiban határozta el, hogy naplót vezet, és ezt 1957 őszéig folytatta. Gyermeki őszinteséggel írtak az ünnepnapokat követő mindennapokról, a megtorlás évről, az egyéni tragédiákról. Nagy Anikó korabeli újságok és filmhíradó-részletek prezentálásával elemi erővel idézte fel a döbbenetes kort, amelyet akár megéltünk, akár szüleink, nagyszüleink elbeszéléséből ismerhettünk meg, de kimondani félünk kellett...

Az 1957-es megemlékezés után nem is tértünk volna vissza jobban a szakmai közegbe, mint *Vörös Klára* doktorandus (Kaposvári Egyetem) igen újszerű, a témát még eddig soha ilyen megközelítésben nem tárgyalt előadásával.

A könyvtár és használói párbeszédének szimbolikus tartalmairól szóló prezentáció igen érdekes összefüggéseket villantott fel. Bár koronként és könyvtártípusonként változik a könyvtárat használók és a könyvtárosok kö-

zötti partnerségi kapcsolat, s a közvetítői funkciók is időnként újradefiniálódnak, mégis a könyvtár és működése, mint viszonylag állandó társadalmi jelenség, szükségképpen hordoz tartós képzetársításokat. A könyvtár és partnerei kapcsolatrendszerének struktúrájára szimbolikus tartalmak rakódnak. Párbeszédés szituációk, gesztusok, a szakma nyelve, a könyvtárak belső terei, a könyvtárról szóló viccek, karikatúrák mind-mind hordoznak hangulati összefüggéseken alapuló jelentésátvitelt.

Pozíciók és szerepek szimbolikus interakcióit vázolta az előadás, amelyet különböző színű és formájú kis lapocskák osztogatása vezetett be, s a végén a közönség minden tagja megtapasztalhatta azt az apró örömet, amelyet az egyező lapocska tulajdonosának felismerése hozott.

A Bibliográfiai Szekció programjában igen nagy utat járt be a szegedi vándorgyűlés szakmai napjának délutánján: hazai könyvtáraink félévszázados múltjának statisztikai adataitól napjaink bibliográfiai szolgáltatásainak egyik legégetőbb problémaköréig – az egységes nemzeti névtér megvalósításáig –, egyben kitekintve a jövő szolgáltatási kultúrájáig.

Szőnyi Éva

13. MultiMédia az oktatásban (konferencia)

**Budapesti Műszaki Főiskola,
2007. augusztus 23–24.**

A fenti konferencián ketten, *Sudár Annamária*-val képviseltük az Országos Széchényi Könyvtárt (OSZK) és az egész könyvtáros szakmát.

A konferencia fő témáját eredetileg az oktatásban használt multimédia-alkalmazások adták. Idővel azonban ez kibővült, főként a webes szolgáltatások megjelenésével. A résztvevők nagyjából a felsőoktatásból érkezett pedagógusok és műszaki emberek, fejlesztők voltak. Az előadás programja és a beérkezett cikkek egy része megtalálható az alábbi címen, várható, hogy később a többi beérkezett cikk is felkerül: <http://www.bmf.hu/conferences/multimedia2007/program.htm>.

Webbányászat

Az egyik nyitó, plenáris előadást *Izsó Lajos* tartotta a webbányászati módszerek alkalmazásáról. A webbányászat (az adatbányászat webes forrásokra való alkalmazása) háromféle módszertanából ő a felhasználói adatok elemzésére koncentrált. Kiderült, ennek komoly módszertana, gyakorlata van, amelyet többek között ők is tanítanak, sőt gyakorolnak, komoly hazai cégek számára. Többször emlegetett egy *Clementine* nevű programot, amelyet több későbbi előadásban elemeztek, bemutattak esettanulmányok kapcsán. A témának külön szekciót is rendeltek. Számos előadás egyes, konkrét honlapok, pl. a BDTF honlapjának elemzéséről szólt.

A webbányászat lényegében a logfájlok fejlett elemző módszertana, amellyel a teljes felhasználást, felhasználói magatartást tudják elemezni, a honlap hatékony fejlesztése érdekében. Az említett *Clementine* programban saját modulokat tudnak írni a felhasználói magatartás elemzésére.

Számomra kissé meglepő volt, hogy oktatási honlapokra milyen komoly értékelési erőforrásokat fordítanak, míg ezekről a módszerekről könyvtári körökben szinte nem is igen hallottam, kivéve az *American Memory* értékelését.